

Evrak İşleri⁷

↳ BİR İHTİRAS
ÖLÇÜSÜ
OLARAK
BETON

KÜRATÖRYEL
EKİP

17. ULUSLARARASI MİMARLIK SERGİSİ
VENEZİKA BİYENALİ
TÜRKİYE PAVİYONU

Architecture¹² as² Measure⁷
Ölçü⁴ Olarak⁶ Mimarlık⁸

WWW.
PAVILIONOF.TURKEY21
IKSV.ORG

8 Ocak 1958 tarihli Türkiye Çimento Sanayi Haritası. Çizer: Engin Balas. Samet Mor Arşivi.

Betonlaşmak: Betonlaşma durumu.¹

1958 yılında Türkiye çimento sanayisinin coğrafi dağılımını gösteren bu harita, çizildiği gün için bir övünç kaynağıdır. Asrileşen coğrafya, modernleşmeyi dönemin en yeni olanaklarıyla gerçekleştirdiğini ilan etmek istemektedir. Anadolu'nun dört bir yanına dağılmış çimento fabrikaları¹ ve bu fabrikaların –termik santraller², hidrolik santraller³ ve enerji nakil hatları⁴– altyapı yatırımları ile ilişkisi, genç Cumhuriyet'in kalkınmak için coğrafyanın bütün kaynak ve imkânlarından yararlandığını gözler önüne sermektedir. Bugün kentler “betonlaşıyor” denilerek bir suç unsuruna dönüştürülen beton malzemesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir inkılabın baş aktörü olarak hayatımıza girer.² Fakat fiziki bir değişimi işaret eden betonlaşma, bu sürecin tek sonucu değildir. 1950'lerde yaşanan kırılma –daha farklı bir ifadeyle artan inşaat ihtirası– hiç beklenmedik ve de çok daha az konuşulan bir başka çatışmayı da beraberinde getirir.³

1 Türk Dil Kurumu.

2 İhsan Bilgin, “Türkiye'de Popüler Kültürün Harcı Olarak Beton,” Betonart, sayı 2, s. 55.

3 Çimento, dünyada sudan sonra en çok tüketilen malzeme olarak ikinci sırada yer almaktadır. Bkz. Yeliz Yirmibeş'in Yavuz Işık (Türkiye Hazır Beton Birliği Yönetim Kurulu Başkanı) ile yaptığı söyleşi. “Beton, Sudan Sonra En Fazla Tüketilen Malzeme,” ST Ağır Sanayi Çözümleri Dergisi. Ocak 2016. s. 52-57.

Çimentonun ana bileşeni olan klinkerin üretimi, yıllık karbondioksit (CO₂) salımının yüzde 8'ine denk gelen bir dilimin müsebbibidir. Bu salım ise –çelişkili bir biçimde– betonun karbonatlaşmasına⁴ yol açarak betonarmenin "-arme" sini oluşturan çelik donatının aşınmasına sebep olur. Yani üretilen her yeni beton, kendinden önce üretilmiş olanların ömrünü kısaltmakla, daimi bir biçimde, daha fazla üretimi tetikler.

Karbon salımını aşamalı bir biçimde artıran bu döngü sadece kendi ömrünü değil, küresel ısınmaya sebep olduğu için dünyanın ömrünü de azaltmaktadır. Böylece gelinen noktadaki durum artık bir asrileşmeye değil yaşamın kaybolmasına yol açacak sonuçlara varır. Kısacası popülist söylem içindeki her ihtiras gibi betonla inşaat ihtirası da sahibinin sonunu yine onun eliyle muntazam bir biçimde hazırlamaktadır.

4 Çimentodaki kalsiyum hidroksitin karbondioksit ile birleşerek bir tuz olan kalsiyum karbonata dönüşmesi olayı.